

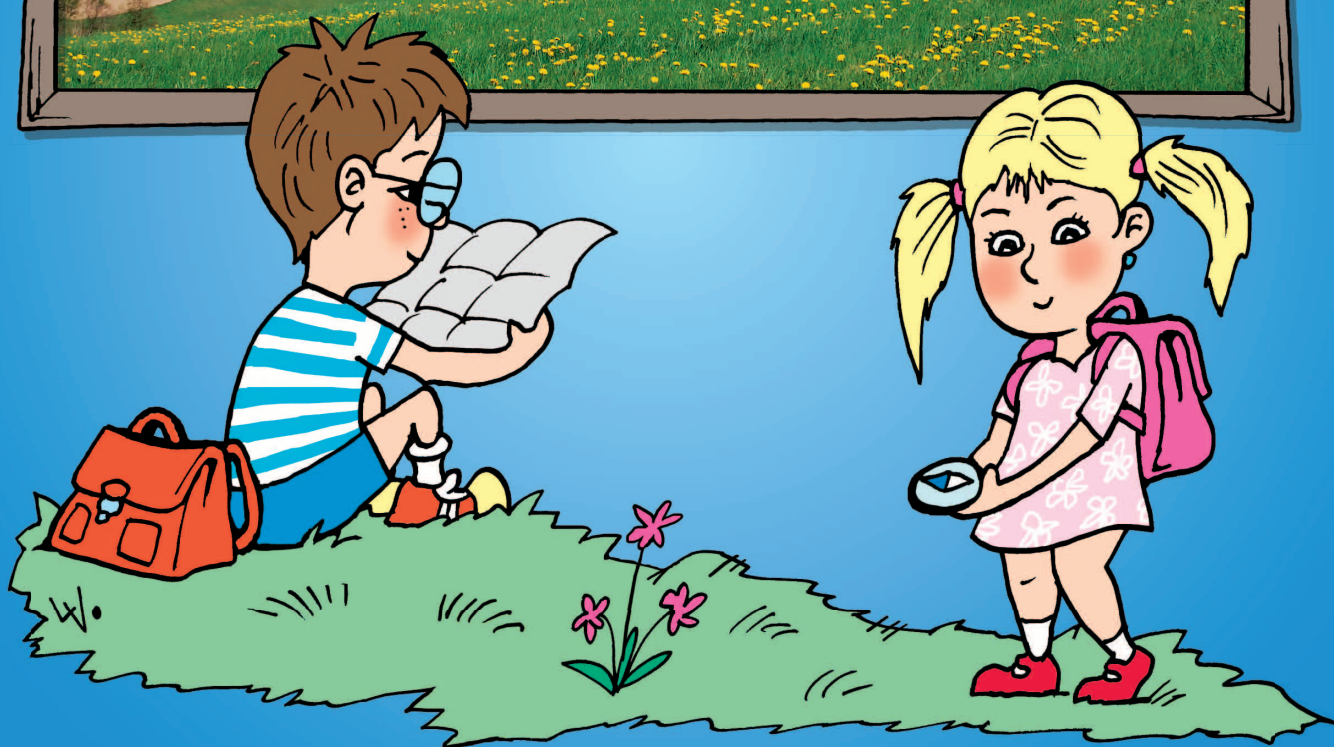
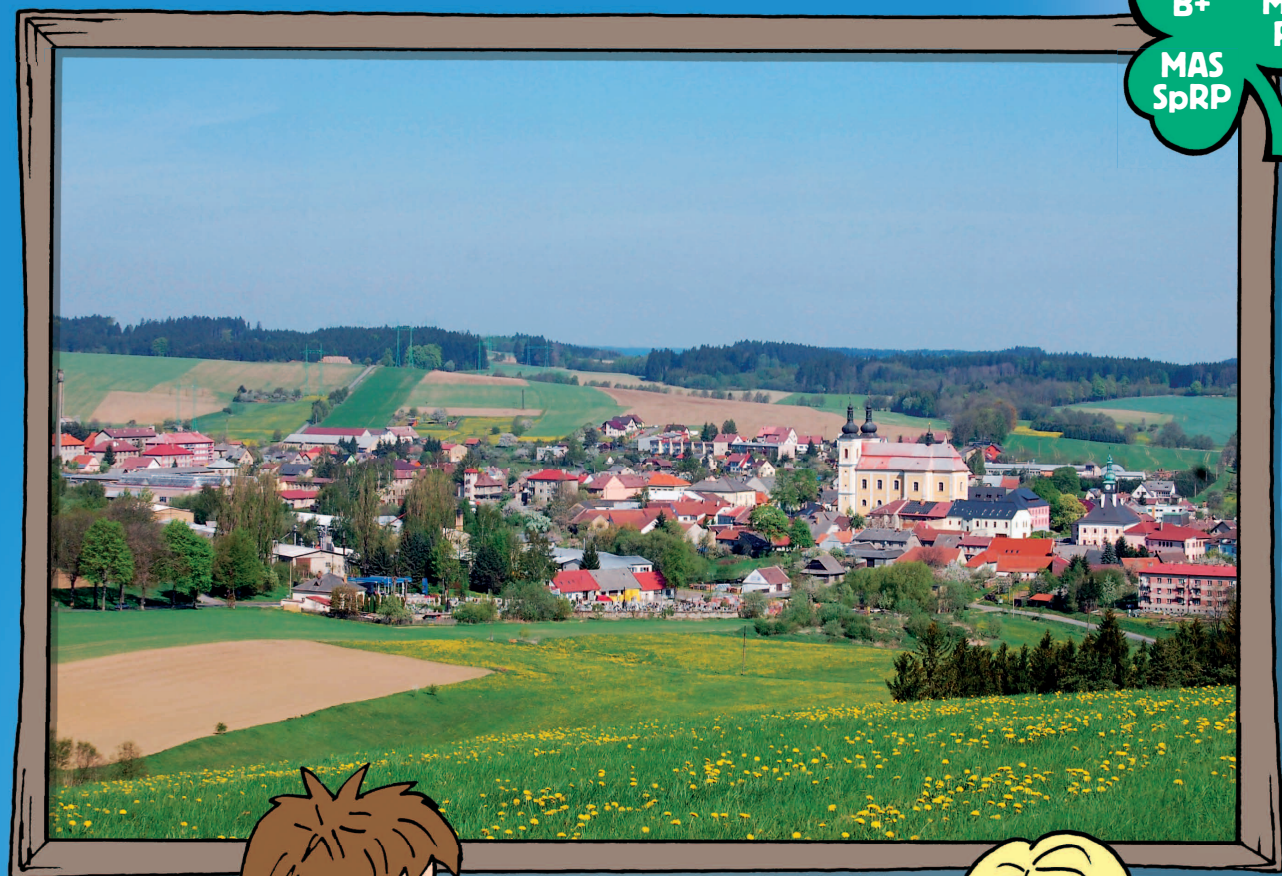
Čítanka prvouky

Bystré

MAS
B+

MAS
PV

MAS
SpRP

Autoři textu: Mgr. Daniela Šílová, Mgr. Michaela Barošová,
Mgr. Martina Moravcová, PaedDr. Zdeněk Peša
Autoři fotografií: Mgr. Daniela Šílová, Mgr. Michaela Barošová
Mgr. Martina Moravcová, Mgr. Bohuslav Šíla
Autor ilustrací: Lubomír Vaněk
Autor dětské kresby: Barbora Jurášová

Publikace byly vydány díky realizaci projektu spolupráce Programu rozvoje venkova s názvem:
Venkov-můj domov aneb „Víš, kde žiješ?“, který společně připravily Místní akční skupina
Boskovicko PLUS, o.s., Místní akční skupina Partnerství venkova a Místní akční skupina
Sdružení pro Rozvoj Poličska o.s.

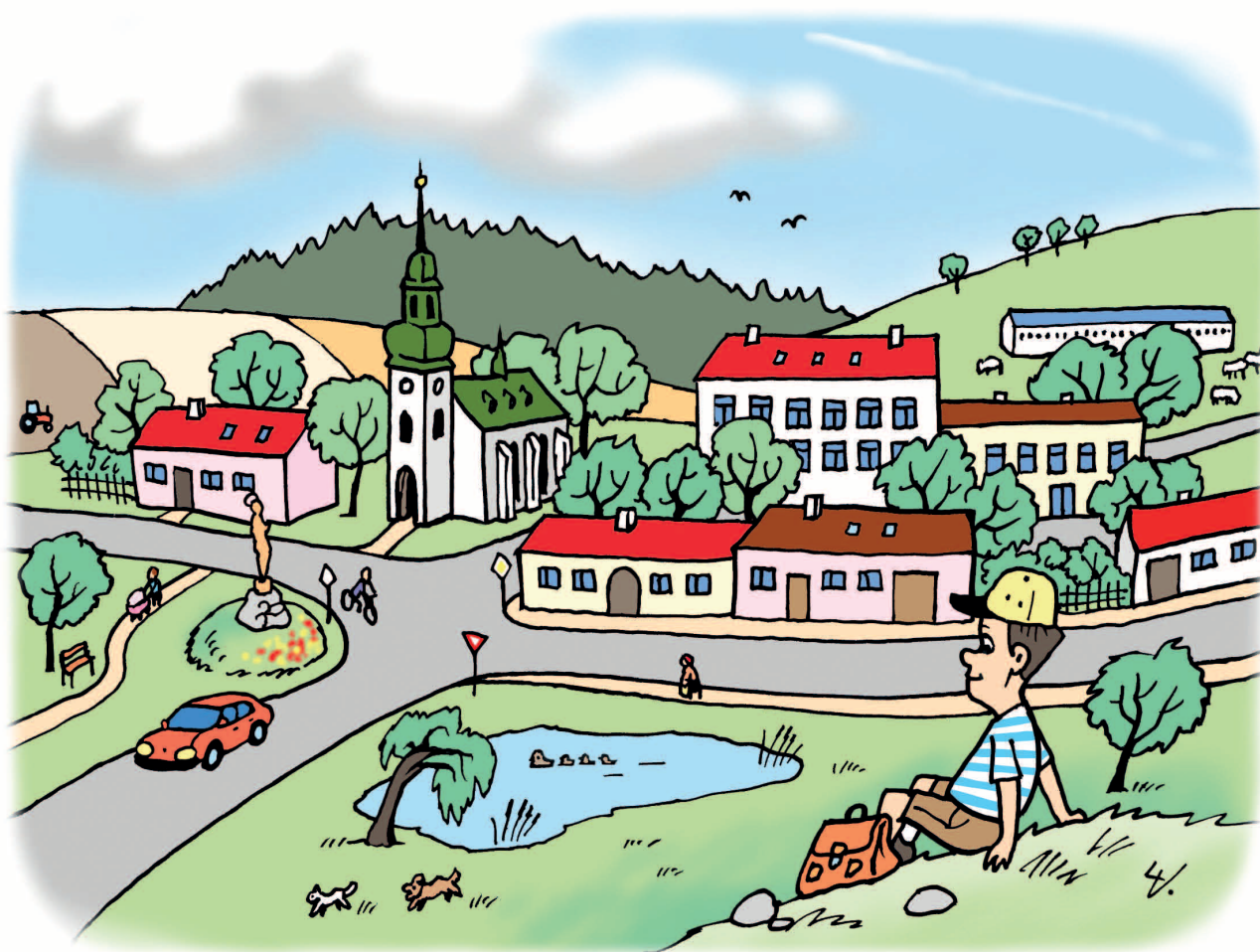
Grafická příprava: A.G.A. studio, s.r.o.

Vydáno v roce 2012

Domov a svět

Každý školák přichází do školy z místa, kde žije. Je to místo, kterému říkáme bydliště, nebo častěji domov. Pojmenováváme tak byt, ve kterém žijeme se svými rodiči, ale můžeme tak pojmenovat i širší okolí své obce i s okolní krajinou.

Listováním v této čítance se budeme snažit, abychom svůj domov poznali co nejlépe. Budeme se krajinu domova nejen učit poznávat, ale i chránit. Poznáme rostliny, zvěř, práci a také život dospělých. Zjistíme, že krajina našeho domova sousedí s jinými krajinami. Ty pak sousedí s dalšími a všechny jsou součástí naší vlasti – České republiky.

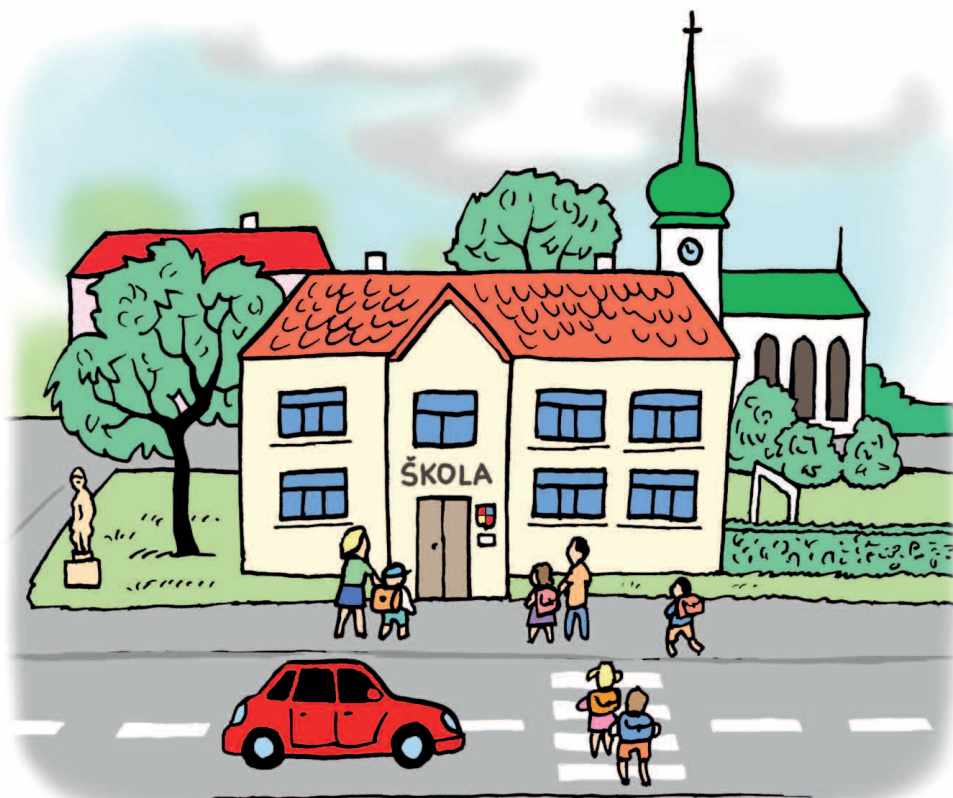
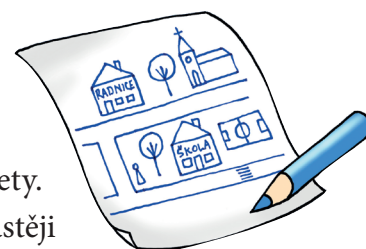

Okolí školy

Měsíc září zahajuje nový školní rok. Na každém místě v celé naší zemi se začínají po prázdninách učit žáci ve svých školách.

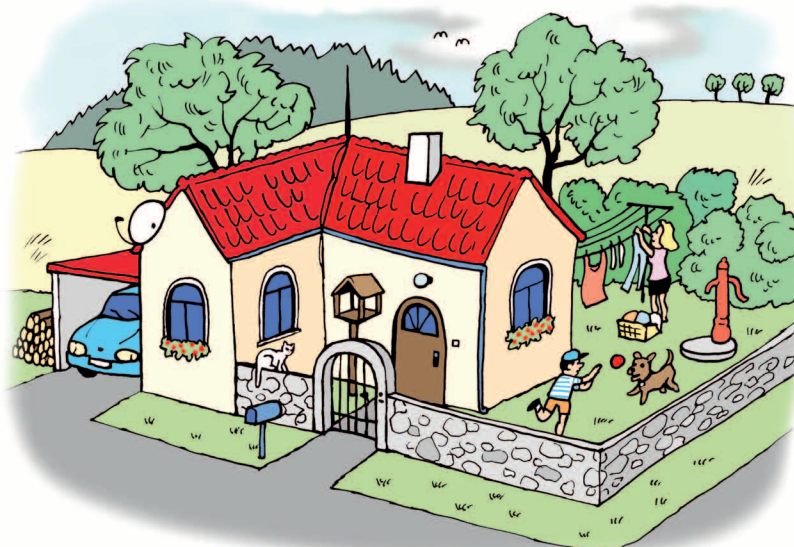
Přivítají je jejich učebny s lavicemi a židličkami, šatny, chodby i kabinety. Aby se ve škole mohli učit, musí do ní přijít nebo se nechat dovézt, nejčastěji autobusem.

V okolí školy se pohybuje hodně dětí, a proto musí být děti i řidiči vozidel v silničním provozu velmi opatrní.

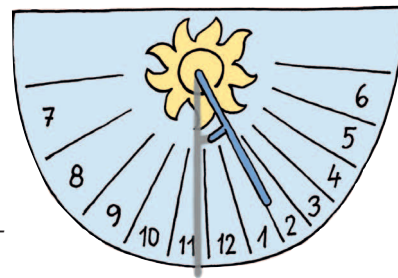
Okolí domova

Když se řekne slovo domov, představí si každý z vás svou maminku, tatínka, své blízké. Potom si vzpomenete na dům, ve kterém bydlíte, na stromy a květiny na zahrádce. Na místo, kde si rádi hrajete. Jistě si vzpomenete také na své první výpravy do okolí domova.

Polední stín

Slunce na bezmračné obloze ozařuje svými paprsky vše, co je na zemi. Pak mají i lidé, domy a stromy svůj stín. Ten je ráno a večer dlouhý, v poledne nejkratší. Ještě jednu zvláštnost má polední stín. Slunce v poledne svítí od jihu a krátký stín předmětů směřuje k severu.

Řekli jsme si, že jak se pohybuje Slunce na obloze, mění se i poloha stínu. Toho využívali naši předkové, když umísťovali na stěny zámků a kostelních věží sluneční hodiny. Pokud bychom si je chtěli pořídit i my, postupovali bychom takto:

Na rovnou plochu před domem nebo školou vbodneme do země asi 1 metr dlouhou tyč. Každou celou hodinu vyznačíme stín, který tyč vrhá na zem. Zatlučeme zde kolík nebo vyryjeme do země rýhu. Místo označíme číslem, které odpovídá času na hodinkách. Druhý den již hodinky nepotřebujeme, protože stín tyče ukáže na vrypech či kolících postupující čas a denní hodinu.

V naší zemi používáme tzv. letní čas. Proto nejkratší stín, směřující k severu, bude podle letního času seřazených hodinek nikoli ve 12 hodin, ale ve 13 hodin (jedna hodina odpoledne).

Světové strany

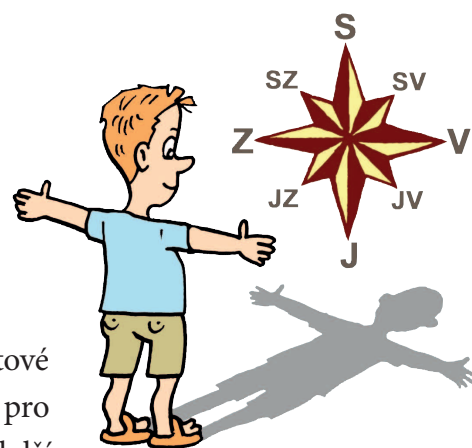
Řekli jsme si, že v pravé poledne ukazuje stín předmětu na sever. Postavme se tedy v poledne tak, aby nám slunce svítilo do zad. Náš stín ukazuje na sever, upažená pravá ruka na východ, levá na západ a zády stojíme k jihu.

Sever (S), jih (J), východ (V) a západ (Z) jsou hlavní světové strany. Protože vyznačení čtyř hlavních světových stran pro přesnější určení směrů v krajině nestačí, používáme ještě další čtyři směry. Ty nazýváme vedlejší světové strany.

Mezi severem a východem – severovýchod (SV), mezi jihem a východem – jihovýchod (JV), mezi jihem a západem – jihozápad (JZ) a mezi severem a západem – severozápad (SZ).

Vyznačení hlavních a vedlejších světových stran se nazývá směrová růžice.

Protože určení světových stran, například podle poledního stínu, není příliš přesné, používají lidé k určení světových stran kompas. Jeho otočná magnetická střílka směřuje vždy na sever!

Kam směřuje nejkratší stín?

Kam směřuje stín předmětů při západu slunce?

Která světová strana je proti východu? Která proti jihozápadu?

Kam směřuje magnetická střílka kompasu?

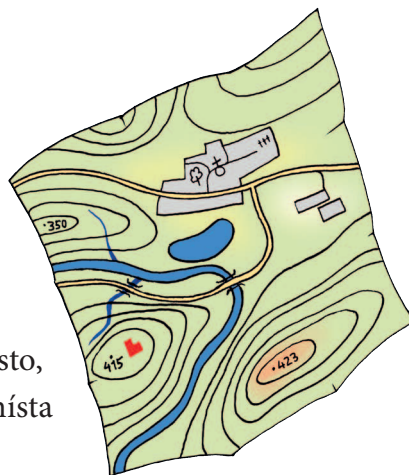

Na vyhlídce

Vyhledáme-li vyvýšené otevřené místo v krajině, kde nám nebrání ve výhledu stromy, pak můžeme otevřít mapu a najít v ní celou řadu věcí, které tvoří krajinu, jež pozorujeme – například kopce a potoky, lesy i budovy.

K orientaci mapy nám pomůže kompas s určením severu. Místo, kde stojíme, je pak v nějaké výšce, kterou lidé určují podle výšky místa nad mořem. Té říkáme nadmořská výška.

V mapě najdeme u vrcholku kopců čísla, která udávají nadmořskou výšku v metrech. Tvary kopců a údolí v mapě označují vrstevnice. Jedná se o čáry v mapě označující stejnou nadmořskou výšku ve vrstvách. Jsou-li vrstevnice blízko sebe, znamená to, že je svah strmý, větší vzdálenosti vrstevnic pak naopak znamenají pozvolné stoupání či klesání krajiny.

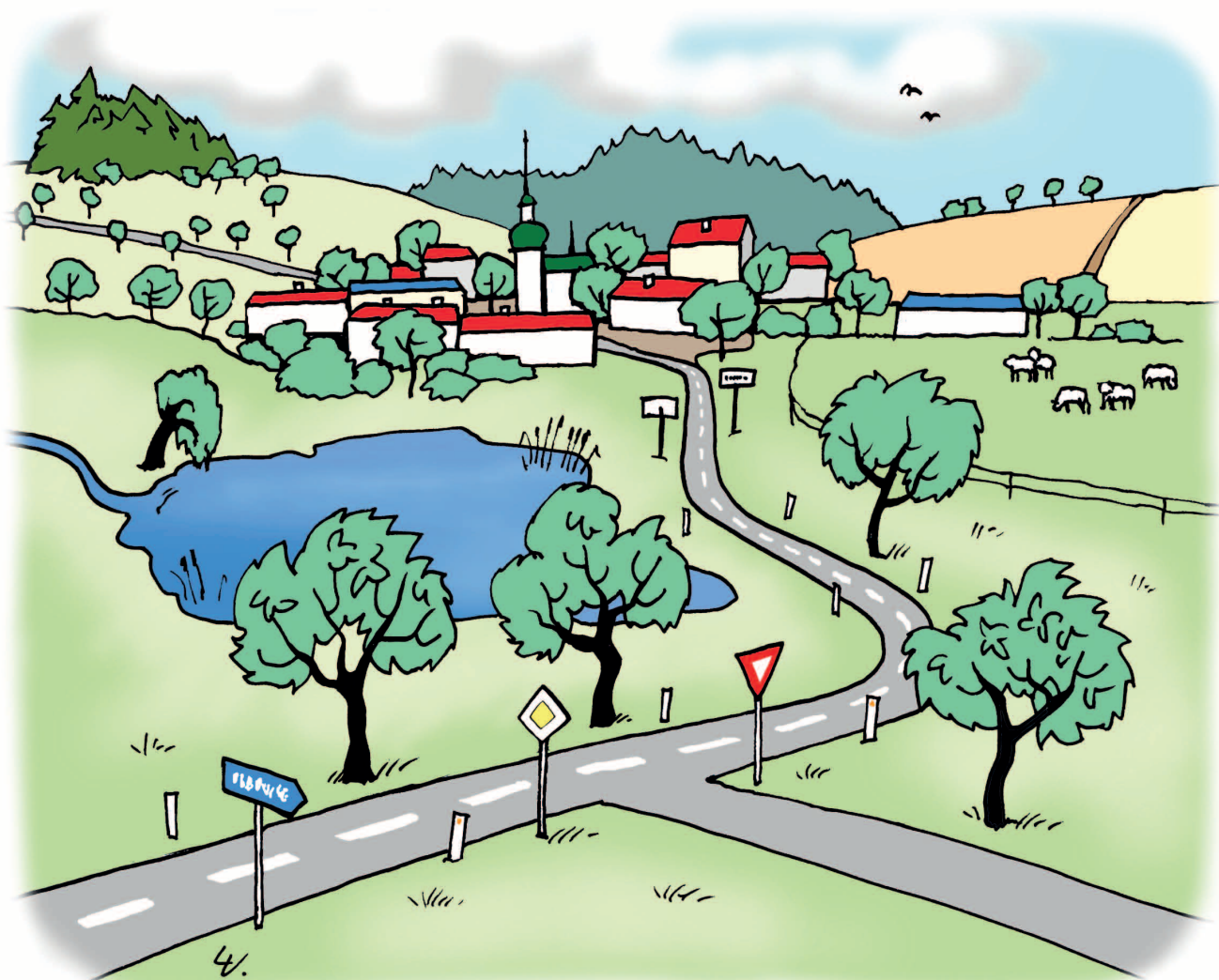

Poloha obce v krajině

Obce vznikaly postupně výstavbou obydlí v původní, člověkem nepoznamenané krajině plné lesů a stepí protkané vodními toky.

Vznikaly tam, kde byly pro život člověka dobré podmínky a kde krajina poskytovala možnost obživy. Tou bylo dříve především zemědělství. Pole a políčka získali lidé pokácením lesů, potřebu vody pak naplnila blízkost potoků a řek.

Spojení mezi obcemi tvořila síť cest a později silnic vedoucích od jedné obce ke druhé. Podél těchto cest se pak v obcích stavěly další a další domy.

Dopravní značky, dopravní kázeň

Dopravní ruch musí být řízen, aby nenastal nepřehledný zmatek. Neštěstí na silnicích přibývá, a proto ve všech obcích, i v těch s menším provozem, musí se všichni lidé řídit dopravními značkami.

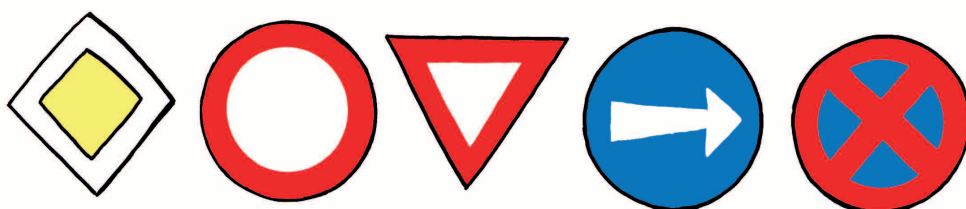
Protože i ti nejmenší žáci školy se podílejí na dopravním ruchu obce jako chodci, budeme si prozatím pamatovat, že jsou značky, které dávají výstrahu – výstražné, zakazující – zákazy, příkazující nebo ty, co něco vysvětlují nebo radí – informační.

Nakresli dopravní značky, které jsou na silnici a ulicích v okolí tvé školy. Vysvětli, co znamenají.

Viděl jsi křižovatku řízenou světelnými signály? Kde?

Spojení obce se sousedními obcemi

Někteří spolužáci dojíždějí denně do školy, někteří rodiče do zaměstnání. Někdy se vypravíme za svými příbuznými či známými, kteří žijí daleko od nás. Často jim potřebujeme dát nějakou zprávu.

Pro všechny tyto případy je nutné spojení obce se sousedními obcemi i do dalších míst. V minulosti nebylo tolik možností spojení s okolím jako dnes – chodilo se pěšky, jezdilo na koni nebo na voze, až v předminulém století byla do mnoha obcí zavedena železnice.

Rychlým a užitečným služebníkem je telefon, s jehož pomocí můžeme hovořit nejen s kamarádem v sousedním domě, ale i s lidmi za oceánem. Rychle můžeme komunikovat pomocí sms zpráv z mobilního telefonu, nebo e-mailem prostřednictvím počítače. Důležité, osobní dopisy a balíky posíláme poštou. Každá pošta má své směrovací číslo, které se uvádí do adresy.

Dopravní nehoda

Protože jsou děti účastníky silničního provozu, mohou se zde stát svědky nebo dokonce účastníky dopravní nehody. Často ji zaviní svojí neopatrností řidiči, ale i chodci. Mezi chodci jsou to často právě děti.

Důležitá telefonní čísla:

Policie..... **158**

Záchranná služba..... **155**

Hasiči **150**

Tísňové volání **112**

(jednotné evropské číslo)

Dopravním nehodám lze ale předcházet. Především dodržováním pravidel silničního provozu, ale také opatrností při přecházení vozovky, nebo dokonalým vybavením jízdního kola.

Jestliže však už k dopravní nehodě dojde, mohou pomoci i děti. Nejspolehlivěji pomohou, když přivolají co nejrychleji někoho dospělého. Ten zařídí vše nezbytné, přivolá policii a záchrannou službu. Někdy, když auto hoří, nebo je nutné zraněné z vozu vyprostit, jsou přivoláni hasiči. Může se stát, že žádná dospělá osoba není k dosažení. Potom se musíte zachovat jako dospělí a pomoc přivolat sami.

Přestože jsou tato telefonní čísla v každém telefonním seznamu, zapiš si je raději hodně hluboko do své paměti!

Viděl jsi někdy dopravní nehodu?

Co se stalo?

Předved' telefonický hovor při ohlášení dopravní nehody. Kam budeš volat?

Jak se máš chovat jako chodec?

Jak přecházíš ulici?

Víš, jak se chovat na zastávce autobusu?

Na co musíš dbát jako cyklista?

Radnice, obecní úřad

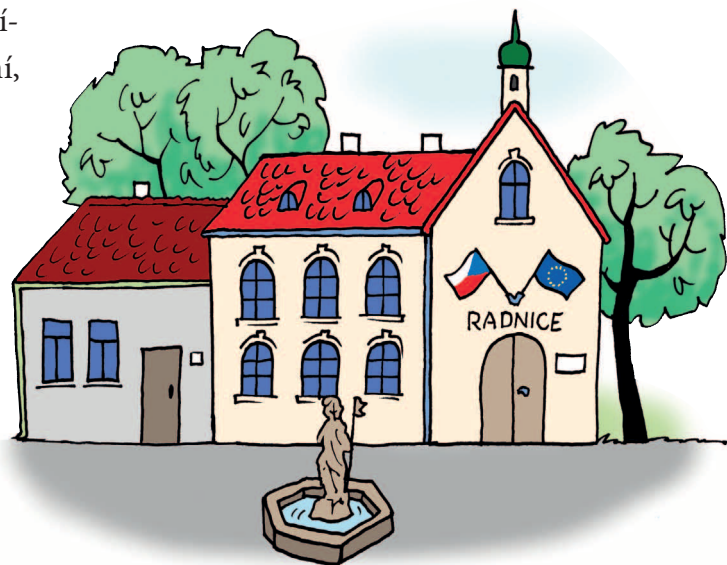
Všechny obce a život v nich řídí samospráva obce, kterou tvoří lidé, které si zvolili občané ve volbách. Říkáme jim zastupitelé. Ti pak ze svého středu zvolí starostu a ve větších obcích také radu obce. Starosta pak stojí v čele obecního či městského úřadu.

Úkolem zvolených zastupitelů je, aby po jejich čtyřleté volební období dělali vše potřebné, co občanům pomáhá ke spokojenému životu. Jejich úsilí zhodnotí pak občané v dalších volbách.

Není toho málo, co mají na práci, například starost

o místní komunikace, zdravotnická zařízení, školy, kulturní a sportovní zařízení, starost o veřejnou dopravu, vodovod a kanalizaci, o dobré životní prostředí, likvidaci odpadů a další oblasti života obce.

Občané by měli městskému úřadu při plnění všech těchto úkolů podle svých možností pomáhat.

Služby v obci

Mnoho věcí si lidé ve svých domácnostech udělají sami. Někdy však jejich šikovnost nestačí, jindy si chtějí ušetřit námahu a čas. Použijí tedy služeb poskytovaných pracovníky příslušné profese. Ne každý si poradí s kapajícím kohoutkem, málokdo vymaluje byt a opravu televizoru můžeme svěřit jen odborníkům.

Obchody, čistírna oděvů, autoopravna, kadeřník, krejčovství, klempíř, elektrikář, švadlena; to je jen námatkou několik služeb, které lidé v obci vyhledávají.

Mezi služby pro občany řadíme i služby pošty a banky, například spořitelny. Platí, že čím více je dobrých služeb v obci, tím lépe a spokojeněji tam lidé žijí.

Které služby využívá vaše rodina nejčastěji?

Které služby jsou u vás v obci?

Za kterými službami musí občané jezdit jinam?

Které služby poskytují ostatním občanům tví rodiče, příbuzní a známí?

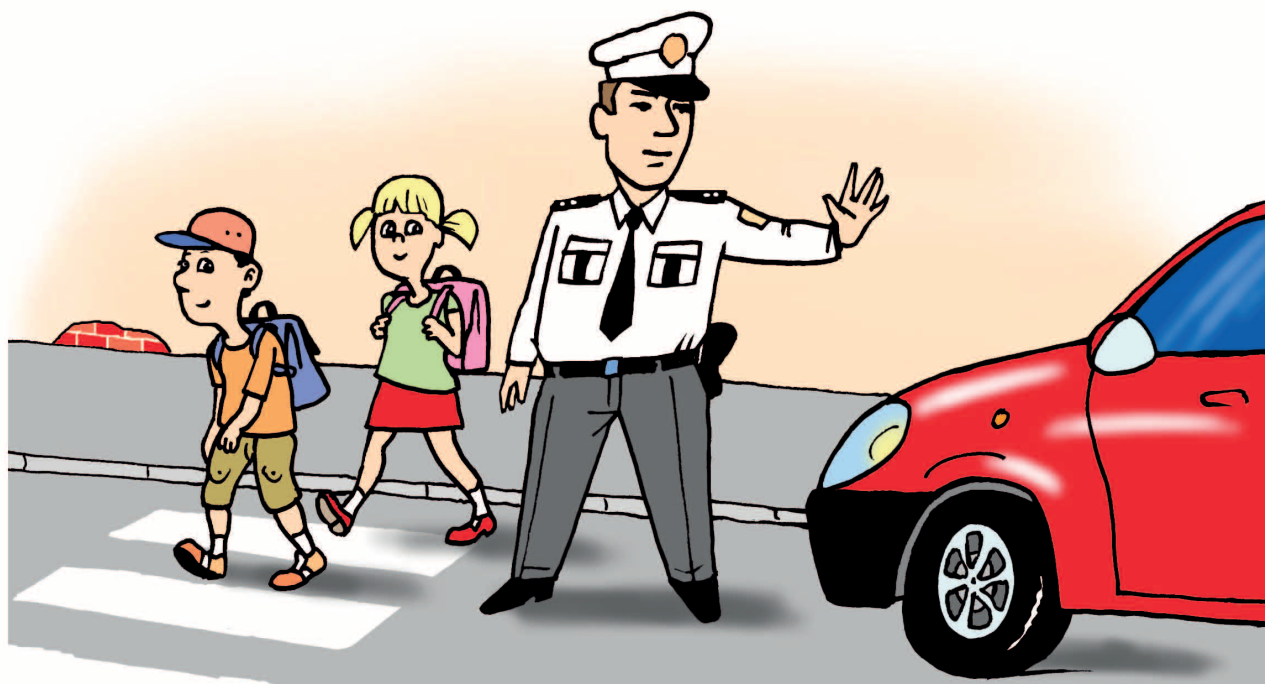

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví je největší a nejcennější bohatství každého člověka a zdraví občanů je důležité pro každý stát. Zdravé děti chodí pravidelně do školy, zdraví občané pracují v továrnách a podnicích.

Nemoc dětí i dospělých výrazně zasahuje do jejich života. Péče o zdravotní zařízení je proto jeden z hlavních úkolů státu.

O bezpečnost občanů se stará Policie České republiky, v některých obcích jim pomáhá obecní či městská policie.

Kultura a sport v obci

Většina lidí v našem okolí jsou lidé kulturní. Dovedou ocenit vzdělání, rádi čtou, vkusně se oblékají. Téměř každá domácnost má knihovnu, rozhlasový přijímač, televizor, sbírku CD s hudbou, kterou členové domácnosti poslouchají. V bytech najdeme obrazy, sklo, porcelán a jiné věci, které si lidé pořízují pro radost.

Mezi důležité chvíle života občanů patří čas věnovaný sportu. O jeho dobrém vlivu na naše zdraví nikdo nepochybuje.

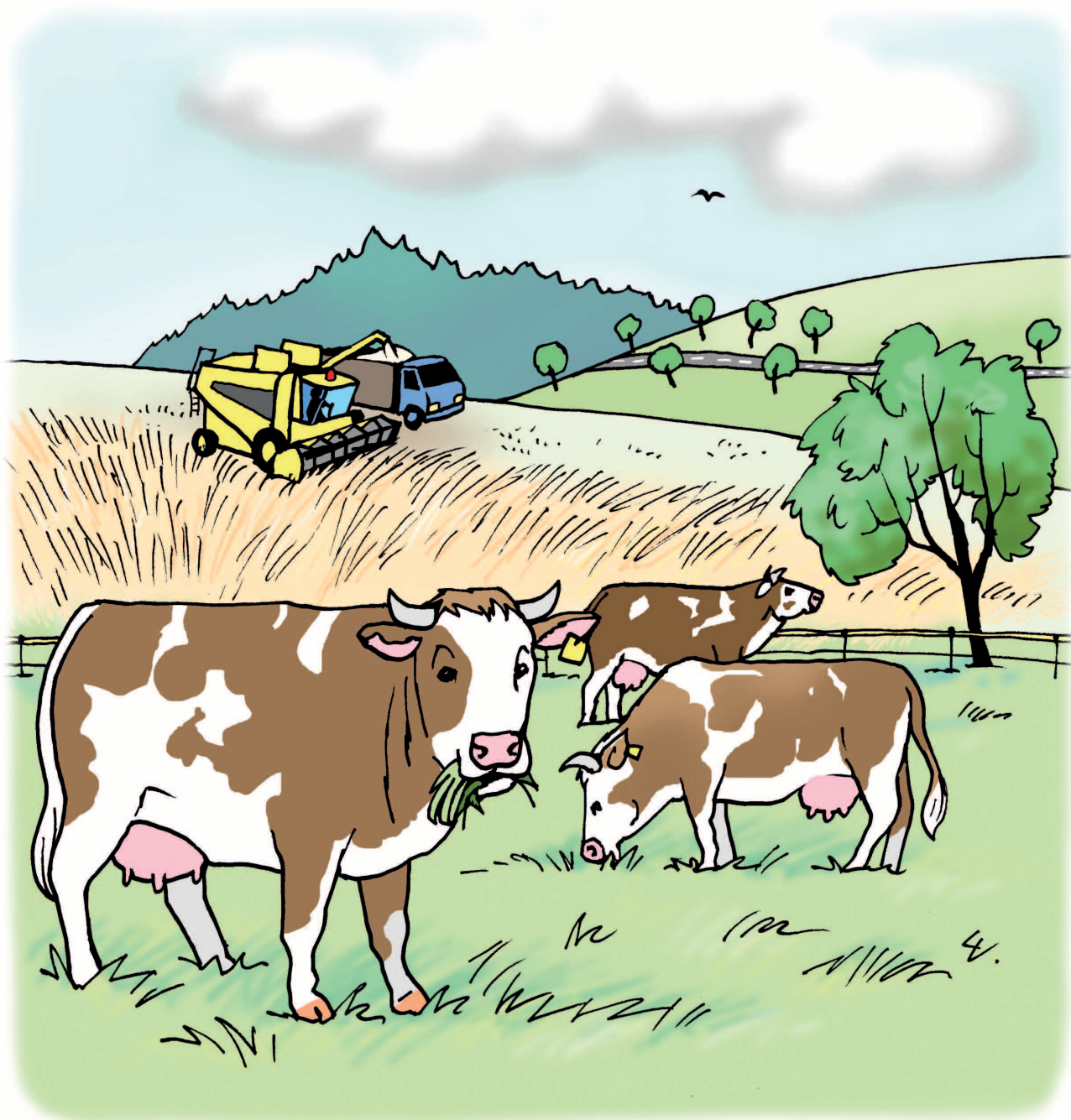

Zemědělství v obci

Zemědělství je činností člověka, která jej provází od nepaměti. Vedle pěstování řady plodin chováme i domácí zvířata. Právě práce lidí v zemědělství zajišťuje výrobu potravin.

Na rozdíl od těžké práce v minulosti je dnes práce v zemědělství sice často namáhavá, ale díky moderním strojům a zařízením pracuje v zemědělství mnohem méně lidí, než tomu bylo za časů našich prarodičů.

Vedle chovu hovězího dobytka, prasat, ovcí a drůbeže se zemědělci v regionu zabývají pěstováním řady zemědělských plodin. To se děje převážně prostřednictvím velkých zemědělských podniků, zatímco práce na malých farmách se často zaměřuje na ekologické zemědělství bez použití průmyslových hnojiv.

Výrobní podniky v obci

Rodiče některých žáků školy pracují v úřadech, ve zdravotnictví, jako řidiči, v obchodech i v zemědělství. Někteří také samostatně podnikají – ve stavebnictví, ve službách, kovovýrobě. Mnoho lidí pracuje ve výrobních podnicích.

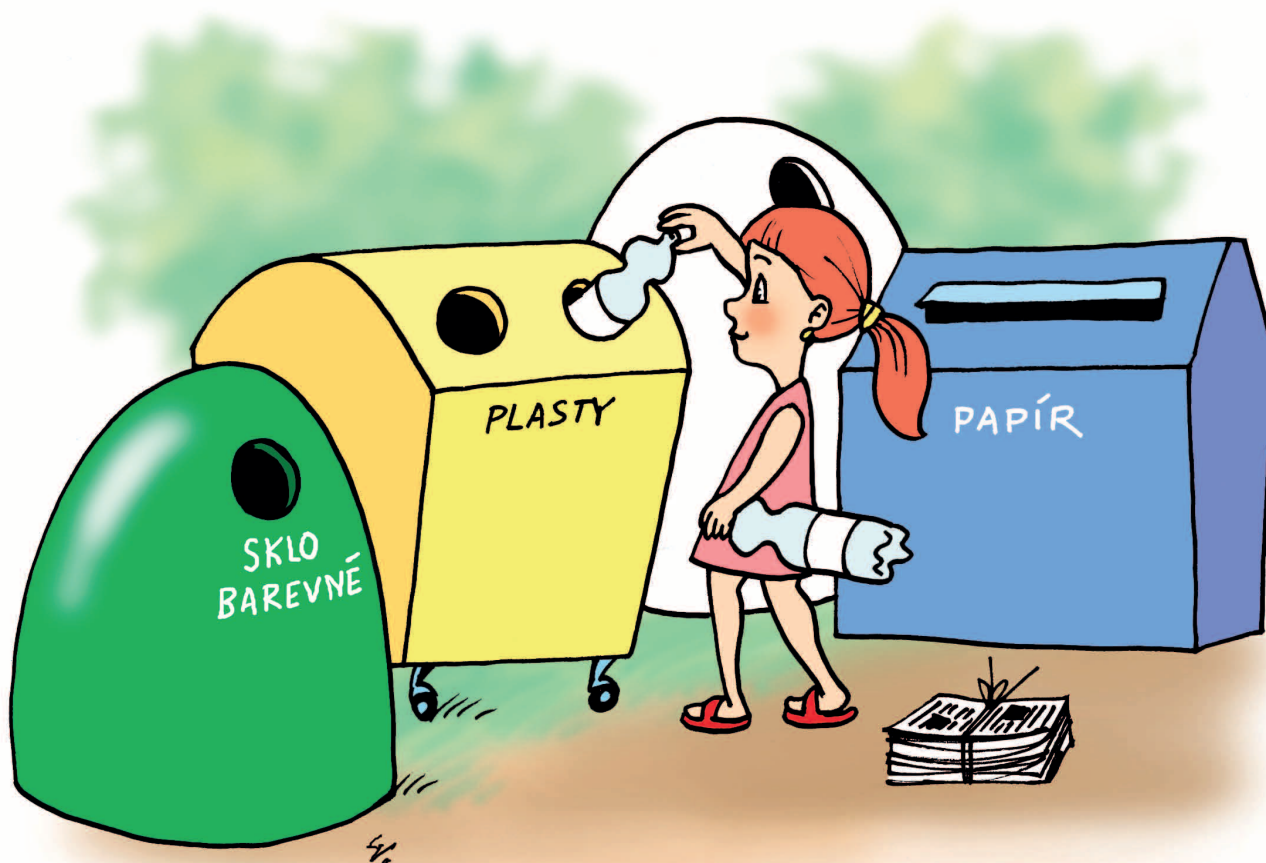
Životní prostředí v obci

Člověk ve svém životě spotřebovává mnoho surovin, stejně jako produkuje velké množství odpadů. Při průmyslové výrobě bývá ohrožen vzduch, voda, půda, rostliny i živočichové. Vedle krajiny lesů, polí a luk existují i krajiny činností lidí hodně poškozené.

Z tohoto důvodu je třeba přírodu chránit, abychom uchovali zdravé životní prostředí pro všechny živé tvory a hlavně pro lidi, kteří budou na zemi žít po nás. Ochrana životního prostředí je nezbytná.

Splaškové vody z kanalizace nemůžeme vypouštět do volné přírody, ale musíme čistit v čistírnách odpadních vod, odpad z domácností třídíme tak, aby do spaloven či na skládky byl odvážen jen ten, který už nedokážeme využít.

Ve třídění odpadů v domácnostech často nejvíce pomáhají děti v domácnostech a žáci škol.

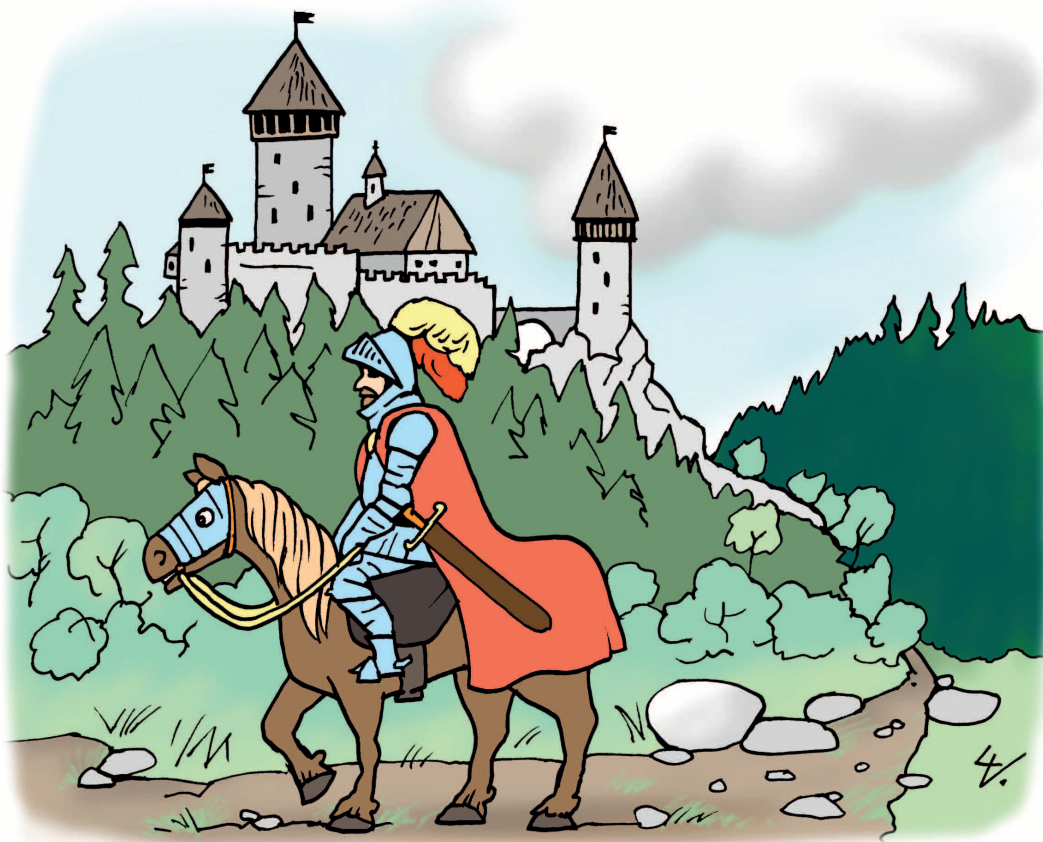
Co víme o minulosti obce

Každá obec má svoji minulost – historii několika století. V krajině najdeme vedle zřícenin hradů i mnoho pozůstatků zaniklých obcí, dnes již jen hromad kamení v polích či lesích.

Mnoho původně malých obcí se rozrostlo do velikosti měst. Výstavba nových domů v některých obcích pokračuje rychleji, jinde pomaleji. Na místě starých domů rostou nové, řada starších domů je opravována či přestavována.

Naši předkové zažívali často těžké doby, v historii obce však najdeme i úspěchy a také mnoho významných rodáků.

Historii své obce by měl znát každý. Děti se dozvídají hodně prostřednictvím vyprávění starších lidí a příbuzných nebo z různých pověstí.

Pověsti o obci a okolní krajině

Každá obec má své pověsti, které dědečkové či babičky vypravovali svým vnukům. Když děti zestárlý, zase je předávaly svým vnoučatům. Sem tam si něco přidaly, leckdy se o některé události začala vypravovat pověst nová.

Tak máme pověsti plné pohádkových postav i nepohádkových příběhů. Určitě jste z místa vaší obce nějakou slyšeli. Umíte ji vyprávět?

Poznávání okolní krajiny

Naše vlast je krásná. Střídají se tu roviny v blízkosti řek s kopcovitou krajinou i horami. Podle zásahu činnosti člověka do krajiny rozlišujeme několik typů krajiny:

Přírodní krajina

Tak říkáme krajině kopců, vrchovin, či hlubokých lesů málo poznamenané činností lidí.

Kulturní krajina

Pokud je krajina na první pohled ovlivňována činností lidí, jako je například zemědělská činnost, hovoříme o krajině kulturní. V ní člověk hospodaří.

Lesohospodářská krajina

Je krajina člověkem vysazených lesů, které nahradily původní porost. Je určena k těžbě dřeva. Vytěžený les je nahrazen výsadbou nového. Nerovnováha mezi těžbou dřeva a výsadbou nového lesa může krajinu velmi poškodit.

Zemědělská krajina

Je krajina polí, pastvin, luk, případně vinic či chmelnic. Velkoplošná zemědělská výroba a necitlivé postupy při setí a sázení hospodářských rostlin mohou vést k erozi půdy, která je nenahraditelná.

Umělá krajina

Těžební krajina

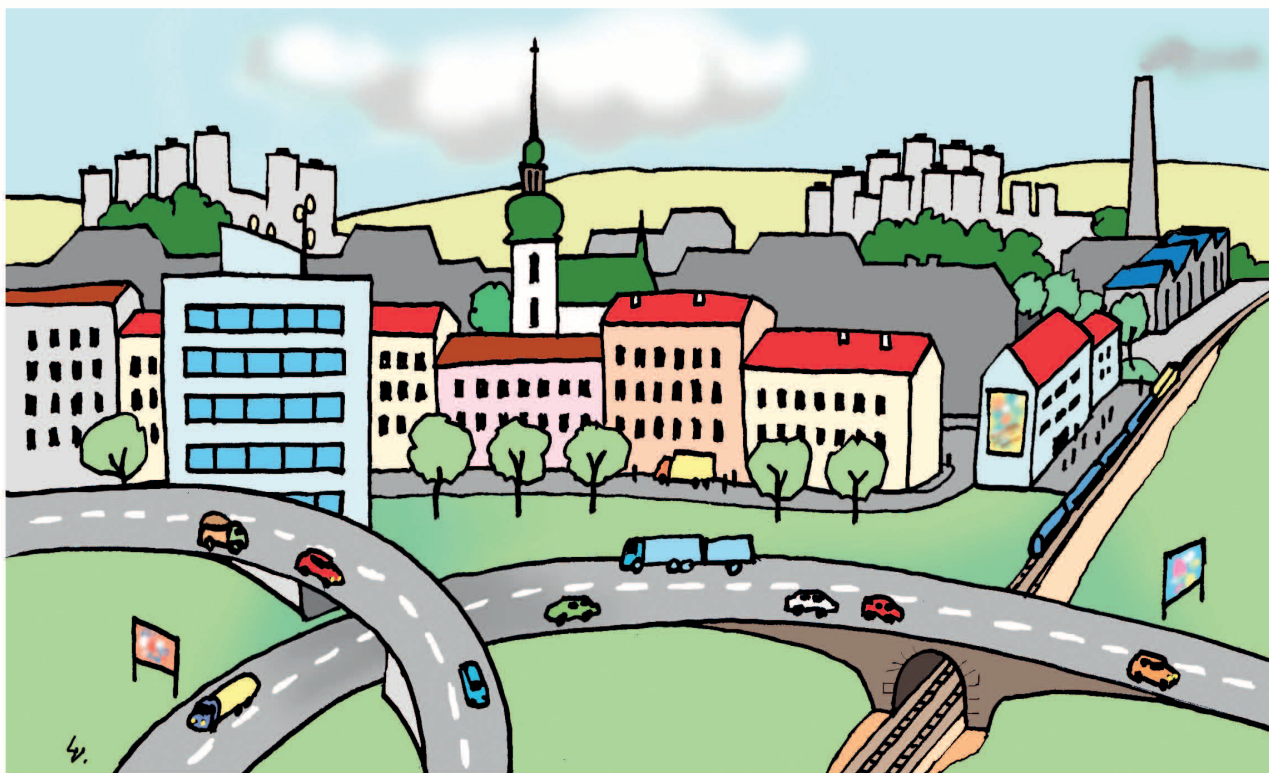
V některých částech naší země se těží důležité horniny a nerosty. Takovou krajinu je po ukončení těžby zase třeba navrátit přírodě.

Průmyslová krajina

Krajina průmyslová je plná továrních budov, hal a skladů, silnic a železnic s provozem způsobujícím zátěž životního prostředí.

Městská krajina

Je krajina domů, bloků domů, ulic a náměstí, obchodů a nádraží. Je to krajina nejvíce pozměňená lidskou činností.

Vody v krajině

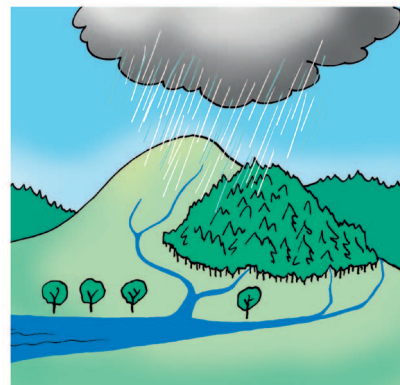
Voda je nositelkou života. Při jejím nedostatku rostliny i živočichové hynou. V našem kraji je poměrně dost srážek, protože zde často prší. Nejlepší zásobárnou vody je les, který vodu zadržuje. Plocha lesů však není velká. Z tohoto důvodu je nutné, aby vytěžené dřevo v lesích bylo nahrazeno mladým lesem.

Po deštích se zadržovaná voda vпитá do země, vzniká tak podzemní zásoba vody. Na některých místech vyvěrá jako pramen a vytváří potůček stékající do údolí. Postupným sloučením více potůčků vzniká potok. Ze soutoku několika potoků se stává řeka.

Co dokáže déšť

Jak jsme si již řekli, déšť dává krajině vláhu, doplňuje zásobu podzemní vody. Je-li však liják prudký, nestačí půda vláhu přijmout, začínají se v ní tvořit stružky a voda odplavuje písek, kamínky a půdu. Strhává i větší kamínky, a to vše odnáší rozvodněnými koryty potoků.

Nestačí-li koryta potoků vodu přijmout, voda se rozlévá do okolí a vznikají povodně.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Když víme, kolik stojí voda, která nám teče doma z kohoutku, uvědomíme si, že voda nějakou cenu má. Teprve tehdy, když za ni citelně zaplatíme, začínáme šetřit.

Čistá voda však nikdy nebyla samozřejmost a její zavedení až ke kohoutku v bytě už vůbec ne. Dříve si lidé nosili vodu ze studánky nebo ze studny. Dodáním vody do bytu však práce vodo-hospodářů nekončí. Ještě je nutné odvést odpadní vodu kanalizací a vyčistit ji.

Přestože největšími odběrateli vody jsou velké provozy, může i opravený kapající kohoutek v bytě ušetřit docela významné množství vody, které je třeba jinde.

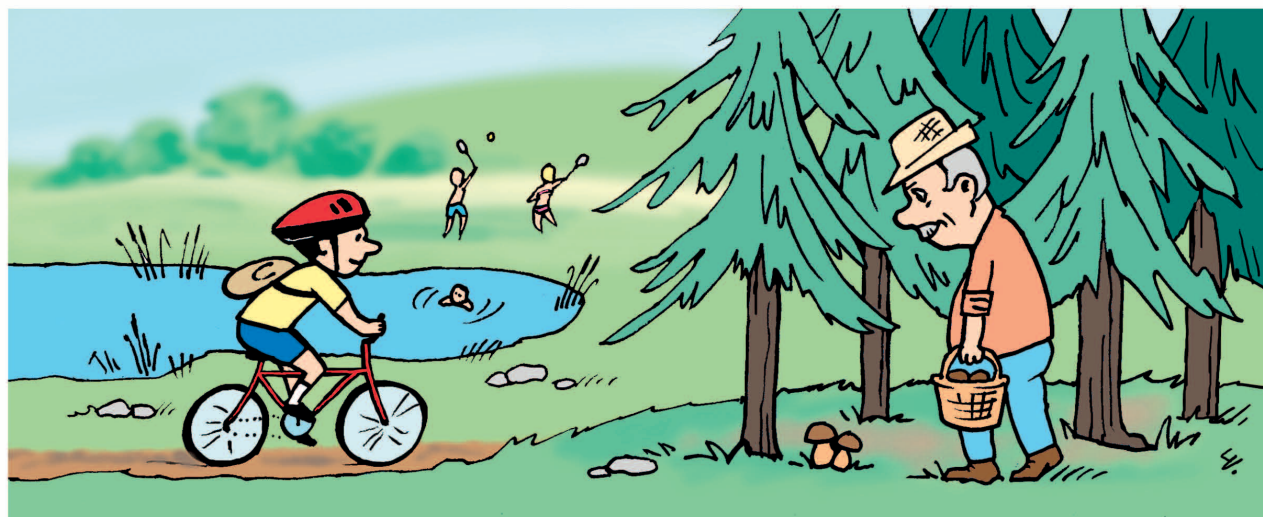
Mytí auta u potoka, olej vypuštěný na zem, to považujeme za zločin páchaný na nás všech. Pro pachatele takovýchto činů nehledíme omluvu!

Již dnes je možné potravu pro malé děti připravovat pouze z vody z hlubokých vrtů na několika místech v naší zemi a dodávané do obchodů v lahvích. Dělejme vše pro to, abychom nemuseli pro veškerou pitnou vodu jezdit do vysokých hor.

Rekreační oblasti v obci a okolí

Říká se, že nejenom prací živ je člověk. Toto přísloví nám připomíná, že je třeba i odpočívat.

Ve venkovské krajině je celá řada míst, kde je možné odpočívat i aktivně. Například jízdou na kole, vycházkami, koupáním, lyžováním a pobytem v přírodě.

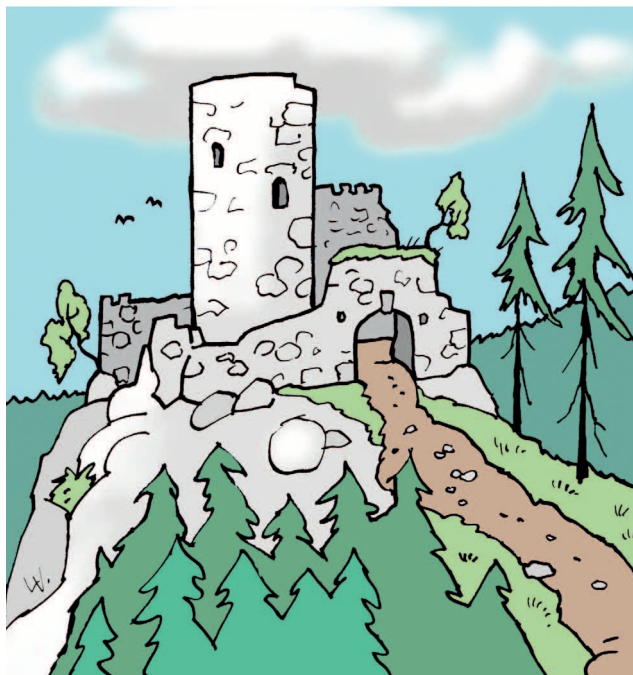
Historické památky v krajině

Život našich předků připomínají do dnešních dní různé stavby, které si lidé stavěli z nejrůznějších důvodů.

Na kopcích můžeme najít zříceniny nebo dosud zachovalé hrady jako opevněná sídla dřívějších pánů. Ti si později nechali stavět mnohem honosnější a pro bydlení vhodnější zámky.

Pro bohoslužby bylo postaveno mnoho kostelů a kaplí, kolem cest nacházíme řadu křížů a božích muk. Nezřídka na těchto stavbách najdeme i letopočet, kdy byly postaveny.

Ve městech můžeme vidět staré měšťanské domy, na venkově pak zachovalá selská stavení stavěná ze dřeva.

Jak se obec a okolí mění

Dnes, v době mobilních telefonů, internetu, satelitní televize a robotů v továrnách zapomínáme, že ještě nedávno tyto technické vynálezy člověk neznal.

Automobilová doprava zkrátila vzdálenosti a události z celého světa máme díky internetu a televizi takřikajíc z první ruky.

Stísněné a po večerech temné domy bez elektřiny, prašné cesty, vozy tažené koňmi, školáci docházející do školy bez bot. To je obraz ani ne sto let starý.

Rozhlédněme se po svém okolí a zkusme se zamyslet, jak se naše obec a náš domov změnily. Určitě vám při tom pomohou při vyprávění vaši rodiče nebo dědečkové a babičky.

4.

Orientace v místní krajině

Domov a svět

Prohlédněte si pozorně obrázek krajiny. Tato krajina je malebná, kopcovitá, je místem vašeho domova. Protíná ji mnoho cest, které vedou za hlubším poznáním místa při toulkách a procházkách. Místu vtiskli stopu i lidé, kteří zde v minulosti žili a budovali svá obydlí a další stavby.

Jak vypadá krajina v okolí vašeho domova, školy?

Je to krajina rovinná nebo spíše kopcovitá?

Protíná krajinu mnoho silnic a cest?

Okolí školy

Základní škola v Bystrém má tři budovy, které se nacházejí v jednom areálu. Dvě budovy jsou navzájem spojeny krčkem. Jedna budova stojí samostatně. Součástí základní školy je také tělocvična v původní „staré škole“ a školní jídelna v nové budově.

U pavilonu školy je vybudováno minihřiště pro žáky II. stupně a děti školní družiny.

Základní škola se nachází v centru města, v blízkosti náměstí Na Podkově. Nedaleko je budova sokolovny, fotbalové hřiště a hřiště s umělým povrchem, kam chodí žáci školy v hodinách tělesné výchovy.

Na školním pozemku nedaleko od budovy školy se děti učí pěstovat plodiny a pečovat o záhonky.

Naproti škole stojí dům, kde bydlí senioři.

*Víš, kde se v Bystrém nachází ZŠ?
Jak bys ve stručnosti popsal její okolí?*

*Popiš, jaká pravidla se musí dodržovat při sportování
na hřišti nebo v tělocvičně.*

Okolí domova

Pěšky do školy přicházejí děti z blízkého okolí, které bydlí v rodinných domcích nebo bytových domech. U většiny obydlí je alespoň malá zahrádka. Ty děti, které bydlí v jiných obcích, se do školy dopravují autobusem nebo automobilem.

*V jakém domě žiješ? Jak vypadá jeho okolí? Je zde něco zajímavého?
Co bys chtěl v blízkosti svého bydliště změnit?*

Na vyhlídce

Místo, ze kterého můžeme dobře pozorovat krajinu, označujeme jako vyhlídku. Čím výš takové místo je, tím větší část krajiny můžeme spatřit. Vše, co můžeme z vybraného stanoviště vidět, nazýváme obzor.

Bystré leží v kopcovité krajině, proto si můžeme vybrat více míst, ze kterých na něj budeme mít pěkný výhled.

Západní část městečka s průčelím kostela uvidíme nejlépe od javoru, osaměle stojícího na kopci nad vodárnou.

Nejlepší výhled na zámek, školu a sokolovnu se nám naskytne u hartmanské kaple svatého Jana Nepomuckého.

Z robotní cesty nad zámek máme celé městečko jako na dlani.

*Jak označujeme místo, odkud můžeme dobře pozorovat krajinu?
Odkud můžeme pozorovat Bystré a jeho okolí?
Je přímo v Bystrém věž s pěkným výhledem?*

Poloha obce v krajině

Bystré leží v Českomoravské vrchovině na hranici Čech a Moravy, na Hornosvratecké vrchovině v nadmořské výšce 620 metrů nad mořem. Rozkládá se v údolí s rybníky a potoky. Najdeme zde Bysterský potok a potok Zlatá voda, které jsou vyobrazeny na vlajce města v podobě černého a zlatého zvlněného pruhu.

Bystré je obklopeno Panským lesem směrem na západ, Farským a Herinkovým lesem směrem na sever.

Okolí Bystrého nabízí krásný rozhled po krajině, které dodávají charakteristickou podobu pole a louky.

Od Prahy je vzdálené asi 190 km jihovýchodním směrem, od krajského města Pardubice 90 km a od Brna asi 60 km. V okolí se nacházejí větší města jako Litomyšl, Svitavy a 11 km vzdálená Polička.

V roce 1997 byl Bystrému navrácen status města, který mu kdysi udělil král Karel IV. Žije zde 1 600 obyvatel.

*Jak se nazývají potoky, které protékají městem Bystré?
Jak se jmenují zdejší lesy?*

Sousední obce

Hartmanice

Původ názvu vesnice pochází nejspíše ze slova „hart“ (tvrdý, drsný) nebo podle muže jménem Hartman, který se zde usadil se svojí družinou. Cestou z Bystrého zvanou „vejvozy“ se dostaneme k Hartmanské kapličky sv. Jana Nepomuckého. Odtud je výhled do Valburčina údolí. Na kapli je umístěn náhrobek baronky Marie Rebečky z Harrachu a na západní straně pomník baronky Ernestiny z Langetu.

Hutě

V údolí řeky Křetínky leží osada Hutě, která měla původně jen dva domy, mlýn a jednu zemědělskou usedlost. Dnes tu stojí dvanáct domků, kde trvale žije osmnáct občanů.

V nedalekém okolí byla v minulosti dolována tuha (grafit), která se zpracovávala na hradě Svojanově a byla vyvážena až do Anglie. Kolem Hutí je krásná příroda, rostou zde vzácné druhy rostlin jako sasanka chlumní, konvalinka nebo střevíčník pantoflíček.

Jedlová

Vesnice leží v nadmořské výšce 599 metrů nad mořem. Rozkládá se podél Zlatého potoka. Pravděpodobně byla založena za vlády krále Přemysla Otakara II. K Jedlové náleží také Balda – místo s lesním léčivým pramenem ležící 1 km severně od obce. Byl zde postaven lázeňský dům a kaple.

Podle vyprávění našel sedlák z Jedlové v lese zlatou růži. Daroval ji svému synkovi, který ji prodal v Poličce na jarmarku. Dostal radu, aby kopal na místě, kde růži našel. Mladý sedlák vykopal velké množství zlata, které naložil na vůz, a ujel do vzdálené země. Tehdejší bysterský pán začal na místě nálezů kopat. Místo zlata objevil bohatý pramen s léčivou vodou.

Nedvězí

Nedvězí leží západně od Bystrého. Vesnici obklopují čtyři kopce: Navrátilův, Librův, Jírův a Kuklův. První písemná zmínka o obci pochází ze 16. století. Byla zde hojně rozšířena řemesla, například tkalcovství, která ale postupně zanikla. Z této doby se zde uchovalo několik dřevěných roubených staveb. Dnes odtud dojíždí většina dětí i dospělých do školy a do zaměstnání do nedalekého Bystrého.

Nyklovice

Vesnice, která dříve nesla název Mikulášovice. Teprve za vlády císaře Josefa II. byla pojmenována Nyklovice. Leží v kraji Vysočina v nadmořské výšce 672 metrů nad mořem.

Polom

Polom je jednou z místních částí obce Sulkovec. Vznikla ve 14. století. Je zde několik důležitých historických domů, které jsou významnými památkami. Louky u Polomi jsou chráněny, protože se zde vyskytuje orchidej prstnatec májový.

Sulkovec

Obec Sulkovec leží v kraji Vysočina na Českomoravské vrchovině asi 3 km západně od Nyklovic v nadmořské výšce 700 metrů nad mořem. Nedaleko se nachází Vířská přehrada. Bydlí zde asi 190 obyvatel. Významnou památkou je kostel sv. Havla z 18. století. Důležitou osobou, která v Sulkovci žila, byl např. učitel a kronikář Josef Kovařík.

Svojanov

V malebné krajině kolem říčky Křetínky leží asi 10 km směrem na východ od Bystrého obec Svojanov. Má bohatou historii spojenou hlavně s místním hradem. V minulosti tudy vedla významná obchodní stezka – Trstenická – a na její obranu byl v polovině třináctého století postaven Přemyslem Otakarem II. hrad, který původně nesl německé jméno Fürstenberg a byl velmi pevný. Postupně byl hrad přestavován a upravován a vystřídal se zde i mnoho majitelů.

První zmínka o obci se objevila v roce 1287 ve Zbraslavské kronice. Od roku 1538 má svůj znak.

Svojanov se může pochlubit i návštěvou univerzitního profesora Tomáše Garrigue Masaryka v roce 1900. T. G. Masaryk se později stal prvním československým prezidentem.

Dnes má Svojanov statut městyse a žije zde asi 400 obyvatel. Obec tvoří místní části Svojanov s osadou Korýtká, Starý Svojanov a Předměstí s osadami Hutě, Studenec a Dolní Lhota.

Výletníci Svojanov hojně navštěvují právě pro jeho bohatou a zajímavou historii. Kromě hradu lidé mohou obdivovat i pozdně barokní kostel svatého Petra a Pavla z 18. století. Ve Starém Svojanově je významnou památkou kostel sv. Mikuláše ze 13. století.

Pamatuješ si nějaké zajímavosti o obcích v okolí Bystrého?

Úkol: Pokus se sehnat obrázky nebo fotografie z místa svého bydliště.

Hlavní části obce

Území našeho města je rozděleno na dvě hlavní části – Bystré a přidruženou obec Hamry.

Centrum samotného města tvoří náměstí charakteristického tvaru podkovy. V Bystrém se používá několik místních názvů, které nenajdeme na mapě, ale každý je zná.

„Podměstí“ je část města spojující centrum města s okolím zámku kolem ulic Nerudova a Zámecká. V této části najdeme jedny z nejstarších domů v Bystrém. Na „Podměstí“ navazují „Hradčany“.

„Příkopy“ – tato část je pojmenovaná podle ulice Na Příkopech.

„Na Drahách“ je oblast Bystrého vymezená ulicemi Na Drahách, Smetanova a na západě místní částí „Vyšehrad“. Najdeme zde hlavně novější rodinné domy.

V ulicích Družstevní a Na Březích lidé žijí hlavně v moderní bytové zástavbě.

Kde najdeš nejstarší domy v Bystrém? Které části obce byly postaveny nedávno?

Podle čeho je pojmenováno centrum města?

Úkol: Uveď, zda bydlíš v části obce, která zde byla zmíněna.

Uliční síť

V minulosti vedly obcí prašné cesty, které byly později vydlážděny. Dnes už je většina historických kamenných cest nahrazena „asfaltkami“.

Městem prochází hlavní silnice z Poličky směrem na Brno. Po celý den je zde čilý dopravní ruch.

Z náměstí Na Podkově se rozbíhá několik významných ulic, například Školní, Vrchlického, Sulkovská, Obránců míru. V minulosti byla významná také Zámecká ulice, která spojovala střed města s bysterským zámkem.

Silnice, které vznikly z původních cest, jsou úzké, křivolaké s řadou míst nebezpečných hlavně pro chodce. Příkladem může být zatáčka u obchodu „Na devítce“. Nepřehledný je i přechod pro chodce u multifunkčního domu.

Vyjmenuj některé důležité ulice ve tvém městě.

Znáš číslo svého domu a ulici, ve které se nachází?

Úkol: Popiš svoji cestu do školy. Vyjmenuj přitom i všechny ulice, kterými procházíš, a upozorni na nebezpečná místa.

Spojení obce se sousedními obcemi

Okolí Bystrého nemá blízkou železniční zastávku, přestože se o ní v minulosti uvažovalo.

Jediným druhem hromadné dopravy je doprava autobusová. Bystré však leží poblíž hranice dvou krajů, s tím souvisí problém navazování spojů jednotlivých autobusů. Nutné je časté přesezení a dlouhé čekání na spoj. Nejbližší vlaková zastávka je v Poličce. Do blízkých vesnic se dostaneme bez větších problémů, do vzdálenějších míst je doprava těžší.

Umíš hledat v jízdním řádu?

Kde jinde můžeš najít informace o autobusovém spojení?

Radnice, obecní úřad

Radnice je barokní budova na náměstí, sídlí zde městský úřad. V její obřadní síni vítají významné hosty, nové prvňáčky zdejší základní školy i narozené občanky.

První radní dům stavěli purkmistr a konšelé v 16. století. Jeho součástí se stala městská šatlava (více v kapitole „Historické památky v krajině“).

Městský úřad Bystré má na starosti hospodaření města, životní prostředí, sídlí zde stavební úřad, na matrice vede evidenci obyvatel. Je sídlem zastupitelstva obce.

Kde se nachází městský úřad v Bystrém?

Znáš některého ze členů zastupitelstva?

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví občanů je velice důležité a všichni bychom se měli o své zdraví starat.

Když už ale onemocníme, musíme vyhledat lékařskou pomoc.

V Bystrém je zdravotní středisko, kde ordinuje několik praktických lékařů, kteří poskytují lékařskou péči i lidem z okolních vesnic, nebo do těchto vesnic dojíždějí několikrát v týdnu. Ve středisku má ordinaci také dětský lékař, zubní lékař a gynekolog. Je zde i lékárna. Samostatnou ordinaci má ve městě druhý dětský lékař a internista. Složitější vyšetření a operace se provádějí v nemocnicích ve Svitavách a v Litomyšli.

Město Bystré nemá svoji vlastní policii, nejbližší služebna se nachází v Poličce. O pořádek ve městě se starají Technické služby, v zimě se starají o schůdnost místních komunikací a pomáhají tak předcházet nebezpečným úrazům. Pro bezpečnost občanů je důležité i udržování veřejného osvětlení.

Byl jsi někdy vážně nemocný? Které lékaře jsi navštívil?

Jak můžeš předcházet běžným onemocněním?

Znáš důležitá telefonní čísla, na která zavoláš v případě nouze?

Kultura a sport v obci

Bystré i okolní obce jsou místa kulturní. Umíme ocenit hezkou knihu, dobrý film a hudbu.

Pro své občany i návštěvníky má naše město přichystáno mnoho nabídek kulturního charakteru. V místním kině se několikrát do měsíce promítají filmy, během roku proběhne několik hudebních zábav a vystoupení.

V divadelním sále v sokolovně jsou odehrána každoročně různá představení a vystoupení.

Nově opravený multifunkční dům nabízí návštěvu knihovny nebo výstav či zajímavých přednášek na různá témata.

Máme rádi sport – místní sokolská jednota má dlouholetou tradici. Děti si mohou hrát na několika místech po městě (farní hřiště). Nedaleko školy je i fotbalové hřiště a hřiště s umělým povrchem. Víme, kam si můžeme zajít zaplavat nebo lyžovat.

Jaké knihy čteš nejraději? Víš, kde je knihovna? Chodíš do kina nebo do divadla? Sportuješ rád, který sport máš nejraději? Kde můžeš v Bystrém sportovat?

Výrobní podniky v obci

I přes to, že je Bystré malé město, najdeme zde úřady, obchody, drobné živnostníky poskytující služby a výrobní podniky, které zaměstnávají mnoho obyvatel i z okolí.

Je to například Dřevotvar, kde se vyrábí nábytek. Druhým zpracovatelem dřeva je podnik JUZO, zabývající se výrobou dřevěných palet.

Firma H&P Plast je vybavena moderními stroji a zabývá se výrobou plastových dílů a lisovaných plastů.

Kovy zpracovává firma VEKO.

Dalším významným zaměstnavatelem je pekárna, která je součástí zemědělského podniku Agro Vysočina. Dodává své výrobky do obchodů v Bystrém a okolí, dokonce i do Brna.

Které výrobky bysterských podniků znáš? Kde pracují tvoji rodiče? Víš, co je náplní jejich práce? Pracuje někdo z tvé rodiny mimo Bystré? V jakém podniku?

Zemědělství v obci

Pro Bystré a okolí byla vždy důležitá zemědělská výroba. Místní Jednotné zemědělské družstvo (JZD) Bystré se kdysi věnovalo chovu hovězího dobytka a prasat a pěstování zemědělských plodin, jako byly brambory, len a obilí.

Po roce 1989 bylo mnoho polností vráceno původním majitelům, JZD zaniklo a místo něj vzniklo Agro Vysočina Bystré. Součástí modernizace tohoto podniku byla výstavba pekárny, která dnes zaměstnává mnoho obyvatel z Bystrého i okolních vesnic. Chov dobytka téměř zanikl a v současné době se Agro věnuje převážně rostlinné výrobě.

Vrácená pole a louky obhospodařují soukromí zemědělci. Ze zemědělských plodin pěstují hlavně obilniny a brambory, které potom prodávají místním obyvatelům, píce a kukuřici pro dobytek. V některých hospodářstvích se udržel chov hovězího dobytka.

Někteří lidé u svých domů chovají slepice, králíky, kachny, husy a prasata.

Podstatnou část těžké zemědělské práce dnes vykonávají stroje. Měli bychom si uvědomit, že bez náročné a namáhavé práce zemědělců by nebyl dostatek potravin pro všechny.

*Kdo z tvé rodiny pracuje v zemědělství a jakou práci vykonává?
Jaké hospodářské plodiny se v okolí pěstují? Znáš nějakou hospodářskou rostlinu,
která se v okolí dříve pěstovala a dnes už ji zde neuvidíme?*

Životní prostředí v obci

Krajina v okolí Bystrého patří ke krajinám s čistým ovzduším. Nejsou tu továrny, které by svým kouřem a zplodinami znečišťovaly ovzduší. Spalování uhlí a dřeva v domácnostech je postupně nahrazováno plynovým vytápěním.

V Bystrém byla v roce 1993 zřízena skládka odpadu, která byla v roce 2009 zvětšena. Nyní je možné zde odkládat i tzv. nebezpečný odpad (například televizory, ledničky a další). Skládka je organizovaná a je zde ukládán pouze odpad, který nelze recyklovat. Pro recyklovatelný odpad je v našem městě rozmístěno několik kontejnerů na papír a bílé a barevné sklo. Plasty se každý týden pravidelně sváží od jednotlivých domů.

Škola vede svoje žáky k odpovědnosti a učí je jak s odpadem zacházet a třídit jej. V budově školy je umístěn kontejner na použité baterie a elektrospotřebiče, v každé třídě pak jsou koše zvlášť na papír, plast a ostatní odpad.

Čistírna odpadních vod v Bystrém vznikla v roce 1996. Je to zařízení, ve kterém se čistí odpadní voda, která je sem přiváděna kanalizací. Čištění probíhá tak, že se nejprve odstraní hrubé nečistoty (kameny, písek a jiné), dále se voda čistí pomocí bakterií a jiných látek. Takto vyčištěná voda může být vypuštěna zpět do volné přírody.

Měli bychom si uvědomit, že čistá voda nebyla vždy samozřejmostí a její zavedení ke kohoutkům v bytě už vůbec ne. Proto bychom měli s vodou šetřit a zbytečně nenechávat kohoutky otevřené, když si například čistíme zuby.

*Víš, jakou barvu mají kontejnery na tříděný odpad?
Proč je důležité s vodou šetřit? Jak ty sám šetříš vodou?*

Úkol: Jednoduše popiš, jak se čistí voda v Bystrém.

Co víme o minulosti obce

Bývalá osada z 11. století stávala na místě dnes nazývaném „U kostelíčka“, asi 1 km západně od dnešní obce. Tvořilo ji pouze několik stavení okolo kostelíka. Později zde byly nalezeny zbytky roubené studny a hliněné úlomky nádob.

Podle pověsti byla stará osada vypálena a nová byla založena na místě dnešního města a dostala název podle potoka, který se jmenoval Bystrý. Tvořilo ji tržiště, kolem kterého byly do tvaru podkovy postaveny sedlácké grunty – tento tvar zůstal zachován v podobě dnešního náměstí.

Za vlády krále Karla IV. bylo Bystré povýšeno na město a bylo mu přiděleno několik královských privilegií. Bylo zde vybíráno mýto od pocestných, každý týden se zde konaly trhy a městu byl přidělen znak (více se dočtete v kapitole „Pověsti o obci a okolní krajině“).

V dobách švédských vpádů nebylo bídy a loupení ušetřeno ani Bystré. Jednou vpadl do městečka oddíl Švédů v čele s plukovníkem, který se dozvěděl o tom, že je zde uložen „sirotčí poklad“. Byly to peníze určené pro válečné vdovy a sirotky. O místě, kde je tento poklad ukrytý, věděl jen bysterský primátor Matěj Myslivec. Byl to statečný člověk. Švédové ho marně mučili, nic neprozradil. Jeho syn a další bysterští jeli se Švédy vyjednávat o jeho propuštění. Matěj Myslivec byl prozíravý, a když už šlo do tuhého, zavedl Švédy na nesprávné místo v Panském lese pod stoletým dubem. Vojáci rozzuření neúspěchem primátora postřelili. Právě přijel primátorův syn s rozkazem o propuštění, ale bylo již pozdě. Matěj stačil ještě před smrtí synovi říci, že sirotčí peníze jsou zakopány v Panském lese u Korouhvecké cesty.

V roce 1934 si členové Sokola sami postavili budovu sokolovny, kde se konaly slavné šibřinky a vynikající divadelní představení.

Pomník padlých v 1. světové válce se nachází na severní straně staré školy, připomíná více než 80 obětí z Bystrého a okolí.

Na počátku 2. světové války v roce 1938 byla obec Jedlová obsazena Němci a státní hranice se posunula mezi Bystré a Jedlovou. Škola byla poněmčena a výuka probíhala v německém jazyce. Lidé se ale s okupací nesmířili a vznikaly zde partyzánské oddíly. Jeden z nich, nazvaný Jermak,

působil v kraji mezi městy Kunštát a Bystré. Začátkem května 1945 bylo Bystré osvobozeno armádami několika států (Rumunsko, Rusko). Pomník obětem fašismu se nachází na jižní straně staré školy.

Po 2. světové válce stát zabavil některým občanům majetek – pole, hospodářství, výrobní podniky,... Vrátil jim ho až po roce 1989 (více v kapitole „Zemědělství v obci“). Tímto tématem se zabýval režisér Vojtěch Jasný, který si Bystré a okolí vybral pro natočení filmu Všichni dobří rodáci a jeho volného pokračování Návrat ztraceného ráje.

Dalším místem, které postihlo „zestátnění“, byl bysterský zámek. Po válce se změnil na sklad a později v něm sídlila zemědělská škola. V roce 1975 zde byl zřízen Ústav sociální péče pro mentálně a tělesně postiženou mládež, hlavně chlapce. Dnes zde žije přes sto klientů. Dnešní Domov na zámku je významným zaměstnavatelem lidí z Bystrého a okolí, kteří se starají o pohodlí obyvatel „zámku“.

Víš, co je ve znaku města Bystré? Znáš znaky okolních obcí?

Navštívil jsi už místo zvané „U kostelíčka“?

Byl jsi na hradě Svojanově?

Řekni, jak se změnilo Bystré po začátku 2. světové války?

Pověsti o obci a okolní krajině

O bysterském znaku

Kdysi dávno za vlády krále Karla IV. patřilo Bystré ke královskému hradu Svojanov. Tam měli bysterští povinnost odnášet daně, vybrané od poddaných z Bystrého a okolních vesnic. Cesta na Svojanov vedla přes Hartmanice hlubokými lesy, ve kterých žilo plno zvěře – vlků, lišek a medvědů.

Jednou se mladý a silný posel vypravil na tuto cestu. V ruce měl ostrý oštěp, na těle pod kabátem přivázaný měšec s penězi. Spěchal, aby se co nejdříve zbavil tohoto nepříjemného úkolu. Došel přes Hartmanice až k lesu, kde se říká „V babkách“. Už viděl před sebou na strmé skále i hrad Svojanov, když tu proti němu vyběhl veliký medvěd a vrhl se na něho. Posel si ale zachoval chladnou hlavu a pustil se s ním do křížku. Podařilo se mu v tomto nerovném boji oštěpem medvěda probodnout.

Konečně došel na hrad Svojanov, kde vyprávěl panstvu, co se mu přihodilo. Nikdo mu nechtěl uvěřit. Pán hradu proto poslal služebníky na místo zápasu a ti skutečně přinesli usmrčeného medvěda.

Na památku tohoto hrdinského činu daroval pán kůži z medvěda tomuto poslovi a Bystrému byl udělen městský znak.

Víš, kde se nachází místo, kterému se říká „V babkách“?

Znáš nějakou jinou pověst z okolí? Zkus ji vyprávět.

Poznávání okolní krajiny

Okolí Bystrého je velice rozmanité. Střídají se zde pole a louky s kopcovitou krajinou, ale i s horami. Bystré leží v oblasti, které se říká Českomoravská vrchovina. Místy protékají potůčky, které se postupně mění ve větší řeky. Na jedné z těchto řek, řece Svatce, je vybudovaná Vířská přehrada, která leží nedaleko Bystrého směrem na Sulkovec a Polom. Je to velice významná stavba hlavně proto, že slouží jako zásobárna pitné vody. Druhá přehrada, Křetínka, která je využívána hlavně k rekreaci a k rybolovu, leží na řece Svitavě. I kolem nedaleké Jedlové vzniklo mnoho rybníků, které jsou využívány hlavně pro chov ryb, ale i pro koupání.

Nejbližším hradem, který můžeme navštívit, je Svojanov. Úchvatný je pak pohled z jeho věže na zalesněné kopce a podhradí. Krásný je také zámek v Kunštátě a za návštěvu určitě stojí jeskyně Rudka známá svým kamenným lvem před vchodem.

Z Bystrého vede několik značených cyklistických tras do celého okolí, které nás dovedou k rozhledně nad Nyklovicemi či ke kapli v Hartmanicích.

Krajina našeho domova je velice krásná a zajímavá a stojí za to ji nejen prozkoumávat na procházkách a toulkách, ale hlavně ji chránit a uchovat pro další generace.

Úkol: Popiš, jak ty sám můžeš chránit přírodu.

Voda v krajině

Bystré leží na čtyřech potocích.

Nejvýznamnější z nich, Bysterský potok, protéká na své cestě naší obcí čtyřmi rybníky – Jerkův rybník, Kašpárkův rybník, Panský rybník a rybník Rebeka – některé slouží mimo jiné jako požární nádrže.

Menšími toky jsou Černý potok a Zlatá voda, která vděčí za své jméno slovnímu spojení „zlá ta voda“. Vylévala se často ze svých břehů a způsobovala záplavy. Posledním tokem je bezejmenný potok na jižní straně Bystrého.

Tyto potoky tvoří přítoky říčky Křetínky, která se dále vlévá do řeky Svitavy.

Svitava je přítokem řeky Moravy, která ústí do Dunaje a ten svoji cestu končí v Černém moři.

*Umíš vyjmenovat rybníky, které leží v našem městě?
Kam se vlévají potoky v Bystrém?*

Co dokáže déšť

Prudký déšť může způsobit povodně. Ty jsou častější u větších vodních toků, ale nebylo jich v minulosti ušetřeno ani Bystré a jeho okolí.

Povodněmi trpí obce poblíž řeky Křetínky – Hamry, Svojanov.

*Úkol: Zeptej se svých rodičů, zda vědí,
kde v Bystrém a okolí pravidelně vznikají povodně.*

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Mnozí z vás si už nedovedou představit, že by vám netekla voda z vodovodního kohoutku, ale museli byste si pro ni chodit do studny.

Máme štěstí, protože Bystré je zásobeno velmi čistou a dobrou vodou ze studní v Panském lese. Na své cestě do našich domovů urazí voda nevelkou vzdálenost a protéká přitom vodárnou asi 300 metrů od jihozápadního okraje Bystrého.

V okolních lesích je spousta studánek a pramenů, které slouží k občerstvení lesní zvěře a výletníků.

*Proč je důležité s vodou šetřit? Jak chráníme čistotu pramenů a zdrojů pitné vody?
Víš, jaká opatření musí být přijata v přehradách se zdrojem pitné vody?
Kde jsou prameny vodovodu pro Bystré?*

Rekreační oblasti v obci a okolí

Malebnost krajiny a čistý vzduch kolem Bystrého je důvodem zvětšujícího se zájmu obyvatel měst o rekreaci na bystersku. Velkou část domů, především v okolních obcích, vlastní občané z Brna a jiných průmyslových míst.

Jsou to většinou starší domky, které si často zachovaly svůj původní vzhled díky péči těchto chalupářů. V krajině jsou vystavěny i rekreační objekty.

Znáš ve svém okolí dům nebo chatu, která slouží rekreačním účelům?

Kde je možné se v okolí věnovat letním a zimním aktivitám?

Kam bys poslal cizího návštěvníka na oběd nebo příjemné posezení u občerstvení?

Která zařízení umožňují návštěvníkům ubytování?

Jak trávíš svůj volný čas mimo domov ty?

Navrhni, jak by mohla tvoje obec vylepšit nabídku rekreačních aktivit.

Historické památky v krajině

Vzhledem ke značnému stáří Bystrého i okolních obcí se zde nachází mnoho historických památek.

Bystré

Renesanční zámek byl postaven na návrší Frišberk, na místě starší tvrze z 11. století.

Významnou barokní památkou je kostel sv. Jana Křitele a Panny Marie Karmelské, pod jehož dlažbou je ukryta kolo-

vratská hrobka. Ze stejného období pochází přilehlá fara, dále také radnice, ve které je dodnes uloženo rychtářské právo, stará pečeť a smolná kniha zápisů hrdelního soudu.

Brťounova chalupa – nejstarší stavení z roku 1723 dochované dodnes v původní podobě – nyní slouží jako muzeum se stálou expozicí ševcovského řemesla.

Stará škola, nynější sídlo ZUŠ, byla vystavěna v 15. století a nese pamětní desku bývalého ředitele Josefa Vojtěcha Kryšpína.

Morový sloup na Podměstí připomíná morovou epidemii v 17. století.

Při procházce městem můžeme narazit na barokní sochy svatých.

Hartmanice

Kaple sv. Jana Nepomuckého, kde jsou uloženy ostatky bysterské baronky Marie Rebečky a Ernestiny z Langetu.

Svojanov

Gotický hrad Svojanov stojící na vršku nad městem. Byl oblíbeným sídlem významného českého šlechtice Závaše z Falkenštejna a jeho ženy Kunhuty.

Navštívil jsi některé z uvedených historických památek?

Které řemeslo bylo tradiční pro obec Bystré? Víš, do které budovy chodily děti dříve do školy?

Navštívil jsi někdy se školou nebo s rodiči místo zvané „U kostelíčka“?

Úkol: Zeptej se svých prarodičů a praprarodičů,

zda znají nějakou pověst o okolí tvého bydliště.

Jak se obec a okolí mění

V průběhu čtení této čítanky jsme se několikrát dozvídali o změnách, které ovlivnily vzhled krajiny i život v obcích na Bystersku.

V některých okolních obcích poklesl počet obyvatel. Převážně mladí lidé hledají uplatnění ve velkých městech. Mnoho lidí odešlo za pracovními příležitostmi.

Současní obyvatelé zdejšího kraje žijí v mnohém odlišným způsobem, než jak žili jejich předkové. O těchto změnách se dozvíme z vyprávění starých lidí, mnoho vyčtete v kronikách.

Naštěstí se spoustu tradic daří udržovat – například průvod masopustních maškar, tříkrálová koleda, velikonoční koleda, pálení čarodějnic, pořádání trhů a tak dále.

I vy jednou budete ovlivňovat a utvářet život ve vašich obcích a měnit je podle svých představ.

Chtěl bys změnit něco ve svém okolí již dnes?

Co by to bylo?

Úkol: Ve skupině navrhni nový rekreační areál pro své bydliště.

Obsah

Obecná část

1. Orientace v místní krajině

Domov a svět.....	1
Okolí školy.....	2
Okolí domova.....	2
Polední stín.....	3
Světové strany	3
Na vyhlídce.....	4

2. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	5
Dopravní značky, dopravní kázeň.....	6
Spojení obce se sousedními obcemi.....	6
Dopravní nehoda.....	7
Radnice, obecní úřad	8
Služby v obci.....	8
Zdraví a bezpečnost občanů.....	9
Kultura a sport v obci	9
Zemědělství v obci	10
Výrobní podniky v obci	11
Životní prostředí v obci.....	11
Co víme o minulosti obce.....	12
Pověsti o obci a okolní krajině	12

3. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	13
Voda v krajině	14
Co dokáže déšť.....	15
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	15
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	15
Historické památky v krajině	16
Jak se obec a okolí mění	16

Obec Bystré

4. Orientace v místní krajině

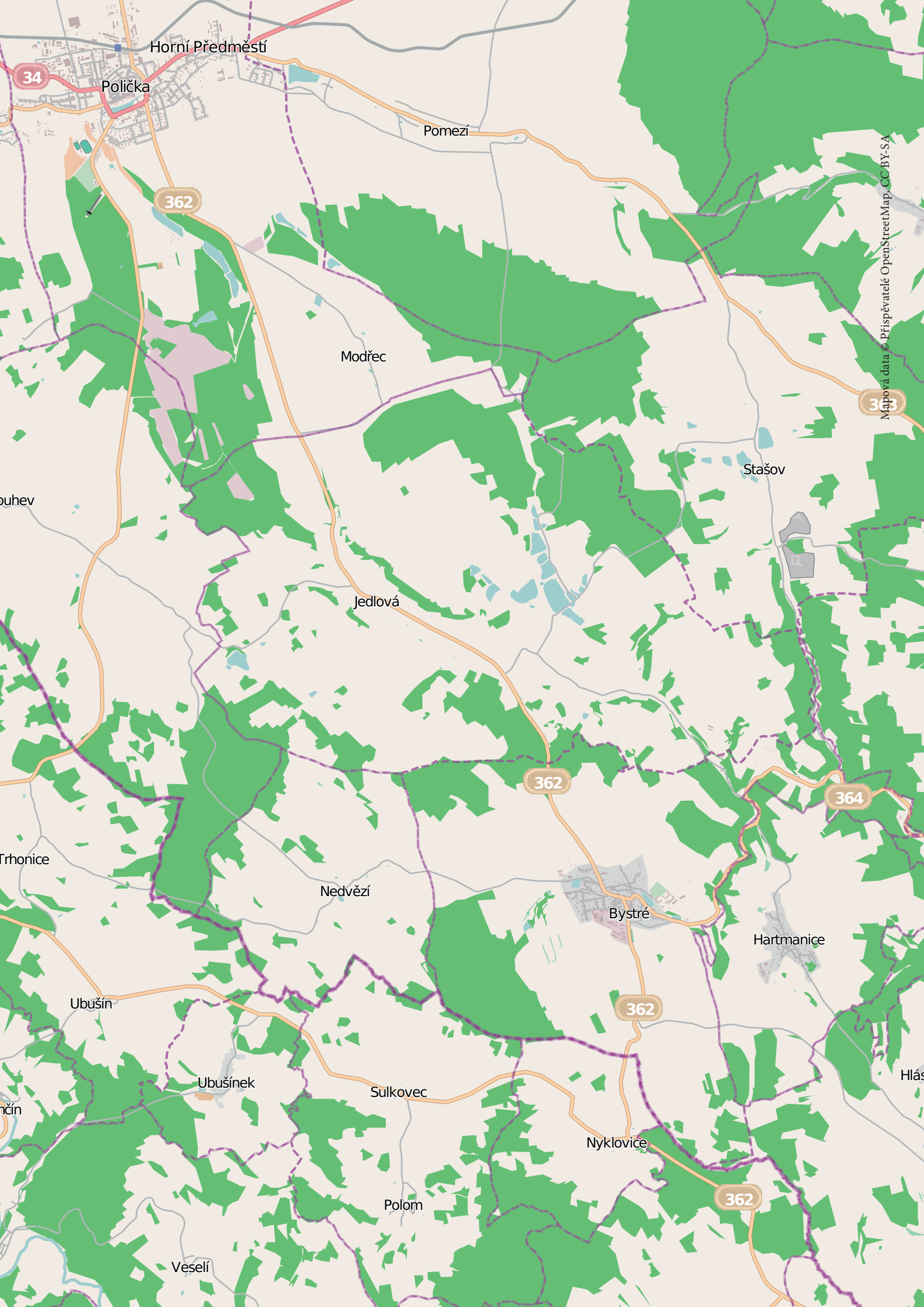
Domov a svět.....	17
Okolí školy.....	17
Okolí domova.....	18
Na vyhlídce.....	18

5. Domov, obec

Poloha obce v krajině	19
Sousední obce	20
Hlavní části obce	21
Uliční síť.....	22
Spojení obce se sousedními obcemi.....	22
Radnice, obecní úřad	23
Zdraví a bezpečnost občanů.....	23
Kultura a sport v obci	24
Výrobní podniky v obci	24
Zemědělství v obci	24
Životní prostředí v obci.....	25
Co víme o minulosti obce.....	26
Pověsti o obci a okolní krajině	27

6. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	28
Voda v krajině	29
Co dokáže déšť.....	29
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	29
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	30
Historické památky v krajině	30
Jak se obec a okolí mění	31

Horní Předměstí

Polička

Pomezí

362

Modřec

Mapová data © Přispěvatelé OpenStreetMap, CC-BY-SA

364

Stašov

Jedlová

362

364

Trhonice

Nedvězí

Bystře

Hartmanice

Ubušín

362

Ubušíněk

Sulkovec

Nyklovce

362

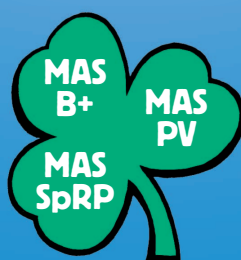
Polom

Veselí

V rámci projektu byly vytvořeny tyto čítanky prvouky:

Součástí projektu je i Čítanka vlastivědy Boskovicka, Čítanka vlastivědy Poličska, pexeso a kvarteto.

PROJEKT

Venkov – můj domov aneb „Viš, kde žiješ?“

JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ

Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA

v rámci osy IV LEADER, opatření IV. 2.1 Realizace projektů spolupráce

Programu rozvoje venkova ČR

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí.